

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

לא הצריכן לשליח ביום הכפורים אף על פי שכניסתה חמורה יותר, שהרי אף 179 בשאר ימים כשנכנס להיכל צריך מעיל בפעמוגים, משום ונשמע קולו בבואו אל הקודש 180, ואלו ביום הכפורים נכנס לפני לפנים בבגדי לבן, שאין שם משמיע קול. אבל מה שפרש"י ז"ל שלא הצריכן הקב"ה לשליח בתפלתו שכל אחד מתפלל לעצמו ושואל צרכיו, כדכתיב 181 בתפלת שלמה אשר ידעון איש נגע לבבו. אין פירושו זה נכון, חדא שאף בגוים כתיב 182 ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי. ועוד כי מה ענין זה לשמועתנו. אלא הנכון כפי שפירשנו, וכן פ"י בתוס' 184.

אמה טרקסין לא הכריעו בו חכמים. פ"י אמה טרקסין הוא הכותל המפסיק בין ההיכל ובין קדש הקדשים שהיה רחבה אמה, ונקרא כן מפני שהוא בספק זה, כי טרק בלשון יון חוץ, וסין הוא פנים 185. והכותל הוא נקרא דביר על שם המקרא 186, ועליו מספקא ליה ליוסי בן הוצל 187 אם אמר הכתוב שהדביר בתוך הבית מפנימה, או אם אמר שהדביר בתוך הבית לתת מפנימה ממנו את ארון השם.

חמש מקראות אין להם הכרע. נראה פירושה שאין לתן הכרע מלשון התיבות, כל היכא דליכא פסוקא דקראי או הפסק טעמים, דאלו השתא דאיכא פסוקא דקראי והפסק טעמים נתברר ספקו 189.

מדבר. ע"פ הדברים האלה הנה נכון דברי רבנו פרץ זלה"ה בהגהותיו על הסמ"ק ז"ל סי' קמ"ג (במהדורת צלום תשכ"ח הוא בסי' קמה) בענין ספירת העומר, שכתב דמתוך הפשט יש להוכיח דחמישים יום לא קאי אתספרו, שהרי יש (טרחא) [טפתח] בתספרו, אלא קאי ארישא דקרא דכתיב עד ממחרת השבת השביעית, כלומר שהוא חמישים יום יע"ש. וכאשר ירדוף הקור"א בדבריו אלו יראה בעיניו חזות קשה, דאם איתא לדבריו ז"ל דטעם מפסיק אהני לן להשמיענו דלא קאי עליה מאי דבתרה, א"כ גבי חמש מקראות שאין להם הכרע בכלם יש בהם טעם מפסיק, כאשר יראה הרואה, ובפרט ארור דשור דלעיל מיניה הוא סוף פסוק, שאין לך מפסיק גדול ממנו, ואפ"ה מספקינן בהו אהיכא קאי, ועכ"ל דהטעם מפסיק לא מהני ולא מידי ואין משגיחין בטעמים, וה"ו הפך דברי רבנו פרץ ז"ל. הן אמת כי זה חזיתי בפ"ק דחגיגה דף ו' ע"ב דקאמרי התם בעי ר"ח האי קרא היכי כתיב וישלח את נערי וכו', א"ד אידי ואידי פרי"ם, למאי ג"מ לפיסק טעמים. ופרש"י ז"ל

כר' יוסי דאמר ליכא אלא חד פרוכת ופתחו בצפון וכדמפרש ואזיל.

מאן יש אומרים אר"ח ר' יוסי. פ"י דאזיל בשיטתא דר' יוסי דאלו יש אומרים ר' נתן הוא 172. כדאיתא בהוריות 173. ועדיפא מיהא ואשכחן בפ"ק דב"ב 174 בענין איוב דקתני י"א דפליג עליה ר' נתן ושמא הווא איתמרא מקמי עובדא דבמסכת הוריות שקראוהו יש אומרים.

שולחנות צפון ודרום מונחים. פ"י כי עשר שולחנות עשה שלמה, והיו מונחים שתי שורות של חמש חמש בצפון, איכא מאן דאמר במנחות 175 שהיו נתונות לארכו של היכל מזרח ומערב, ואיכא מ"ד צפון ודרום לרחבו של היכל, ולמאן דאמר צפון ודרום עומדין היו מחזיקין כל הצפון של היכל, שהרי רחב ההיכל עשר 176 אמות והשלחן אמתים ארכו, הרי לחמש שולחנות עשר ואמות, ואין שם מקום פנוי ליכנס ביניהם ולכותל צפוני, תילכך בין מזבח לשולחן 177, כי המזבח משוך היה כלפי חוץ כדאיתא לעיל 178, ונכנס וצד סוף השלחן הסמוך לו בין שלחן למזבח, והולך לצפון, והא דקתני בין המזבח לשלחן לאו דוקא, אלא לאשמעינן שבא מן הדרום לצפון ששם השלחנות.

[נב, א] חביבין ישראל שלא הצריכן הכתוב לשליח. עיקר הפ"י כדפר"ח ז"ל שמרוב חבתן

צפונה. וכמש"כ רבנו לקמן. 172 ותוס' הרא"ש ד"ה מאן חולק וסובר דהוא לא ר' נתן כדאשכחן בפ"ק דב"ב שהביא רבנו לקמן. ועי' תוס' ב"ב צג, ב ד"ה מאן. 173 יג, ב. 174 טו, ב. 175 צח, ב. 176 צ"ל עשרים. 177 היה נכנס. 178 לג, ב. 179 כ"ה גם בעין יעקב בשם רבנו, ונראה שתיבת, "אף" מיותרת. 180 שמות כח, לה. 181 מלכים א, ח, לח. 182 שם מג. ותוס' ישנים ותוס' הרא"ש הקשו דאדרבה בהא כתיב חביבותא טפי גבי נכרי"ם. 184 תוס' ישנים ותוס' הרא"ש ד"ה חביבין. (ושם לא הקשו את קושית רבנו האחרונה ועוד כי מה וכו'). 185 כ"כ רש"י. וכ"כ ר"ח לעיל גא, ב. ועי' תוס' שם ד"ה טרקסין. 186 מלכים א ו, יט. 187 לפנינו: יוסף איש הוצל. 188 עי' מחזור ויטרי ע' 462, ועי' תוס' ד"ה שאת. ודברי רבנו צ"ע ממשוקדים, דאע"ג דאיכא אתנחא בגביעם, הרי יש פסוק אחר דמוכח דמשוקדים קאי אגביעם, וכמש"כ התוס' וא"כ איך כתב רבנו דע"י הפסק טעמים נתברר ספקו. [חיים

[דף נא ע"ב - ג ע"א]

וק"ל: **בד"ה ועבוד שתי בו** ומתחלת עוביה ולפנים הוא קודש בו אב"ה השתא דעבוד בו בו עב"י. ולכאורה דה"ה דה"ה לפרושי הכי דמתחלת עוביה היו כלתון ולכן עזר צ' פרוכת חלל אוקמוה במחלת אמה טרקסין צסוף חלל העשרים והצ' צסוף אמה טרקסין צמחלת הקודש לסוף חלל כ"ה מקודש הקדשים דאי מקום טרקסין כלפנים הכי מלך חוץ עובי פרוכת החלוטה הפנינים היו קודש קדשים ואי כלתון הכי מלך חוץ של פרוכת הכי ולפנים היו קודש קדשים ו"ל דקרא והצדילה הפרוכת לכס וגו' הכי משמע להו לעוביה של הפרוכת גופיה הוא קודש קדשים כלפנים ולא חוץ וק"ל: **בא"ד ואי מקום אמה** פרקסין בו אב"ה ר"י ס"ה בו קדשי קדשים דעביד עוביו אמה א"צ בו ולפנים היו קודש קדשים עב"י. הס"ד וכו"ל. ור"ל למירוס קמא לא ס"ל לר"י דהצדילה הפרוכת בו שיהיה כולו צקודש אלא שהוא מפסיק בין חלל הקודש ובין חלל קודש הקדשים כמו שהיה צמקדש ראשון ועבד עוביו אמה ולמירוס א"צ לר"י נמי משמע ליה והצדילה הפרוכת וגו' שיהיה כולו צקודש אלא דפשיטא ליה דקדושת אמה טרקסין כלפנים בו ועבד פרוכת א' צמחלת אמה טרקסין ללך חוץ כ"ה אמה מחלל קודש קדשים וה"ה דה"ה לפרושי (א') דפשיטא ליה לר"י דקדושת אמה טרקסין כלתון ועבד פרוכת צסוף אמה טרקסין ללך פנים כ' אמה מחלל קודש הקדשים ודו"ק: **דף נב ע"א בפרש"י בד"ה כותל אולם בו** אב"ה רוחב כיפת עובי החומה עב"י. כ"ל: **תוס' בד"ה כותל ההיכל שש והתא שש** וכותל התא בו והאמצעי שש והרובד שבעה והקשה ר"י בו. כ"ל: **בא"ד א"צ לר"י בו** וכותל ההיכל היה אמצע ו' אמות ומהצד בו עב"י. עמ"ש זה צמידו ר"פ המוכר פירות: **בא"ד והשלישית** שבע על שבע בו עב"י. אין זה מדוקדק דהא שמונה תאים שהיו צמערב היו א' על ג' ושנים על גביהם וכו"ל ע"כ שנים שהיו צשלישית לא היה שבעה על שבעה שהרי מצפון לדרום היו אלו שנים גדולים כמו הג' שלמטה מהם וק"ל: **בא"ד והא דקתני** רובד שש בו דהיינו אורך המגרעת הראשונה היא שש בו עב"י. ה"מ לפרש נמי רובד על התקרה המפסקת בין שני התאים כמו שפירש לעיל אלא שגראה לו דוחק לפרש רובד על התקרה ולכן פרי"י לפי דרכו דנקרא רובד ע"ש המגרעת שהוא כעין רובד ושורה שמכל צד היה המגרעת ארכו שש אצל לפי דלעיל אלא היה המגרעת רק צד אחד צמותל ההיכל לא היה אורך המגרעת שש חמש ודו"ק: **בא"ד והתא שש בו** במשכנה דמ"ב"ב ד' באמה רהבה ש' מ"ב מדות רבית שני היו הצוקין בו עב"י. והא דמיימי צשמעין ממתימין למדות אמצענה דמלכים היינו לכן מילתא דכל היכא דקחשיז כתיב שבי ליה ידידיה כיון דלשכתן כן צמסכת מדות צביה שני מניין למימר שהיה נמי כן צביה ראשון אצל בחלל התאים אפשר דחוקקין היו אך קשה דהא צמסכת מדות נמי תנן המחטובה חמש ורובד ו' בו ודוחק הוא לאוקמא צביה ראשון ואפשר דהיינו דוקא צתאים שמלך לפון ודרום ודו"ק: **בא"ד והריב"ם** פי ד"א"ו בהיכ"ה היו המגרעות א"א בתא היו רובד דתנן רובד שש היינו שורת אבנים בו עב"י. ה"מ לפרש נמי רובד על התקרה כמו שפירש לעיל אלא דוחק גם לפרש על המגרעת על המגרעת כמו שפרש"י דכיון דהמגרעת לא היה רק צד אחד צמא לא היה אורך המגרעת רק

חמש אלא שגראה לו לפרש על שורת אבנים של עובי כותל התא צמקום שהיו מונחים ראשי קירות היה שש אמה משום דע"י צליטת אמה מצדון ללך מורח התא צמוספה עובי הכותל אמה נגד אמת הכניסה של ראשי קירות מיהו צצליטה גופיה נגד ראשי קירות ודאי ללא היה נמי עובי הכותל רק ה' אמות שאותה אמה צמסרה מעובי הכותל ע"י כניסת ראש הקורה צמוספה ע"י הצליטה שצננדה אלא צשורות אבנים שהיו בין קורה לקורה שלא נחסר מהם כלום ע"י כניסת הקורות צמוספה שפיר ע"י הצליטה עד שהיה עובי חומה שש אמות ולפי זה נקרא רובד מלשון על הרובד הרצעי דתנן צפרק טרף צקלפי שהוא מלשון שורה של רצפת אבנים ודו"ק: **בא"ד שורות אבנים** ע"י צנינים שש בו מ"ב עדיין עוביה ד' אמות בו. כ"ל: **בא"ד בשם ר"י** הבהור בו וראשי הקורות היו צונחין מכותל תא אכותל תא בו בין התחתונה ובין התיכונה ובין בו וכותל התא חמש דבין בו. כ"ל: לפי זה הפי' ליכא לפרושי לשון רובד אלא מלשון מקרה כמו לפירוש קמא גם מגרעות נתן צצית צ"ל לצדיר א' שהיה צצית סביב בו כללעיל וק"ל:

דף נב ע"ב בפרש"י בד"ה ויבאו וגו' וצ"ל פסוק כאן את המעם **באתנחתא בו עב"י.** אצל כהני ה' לעיל דמספקא ליה לאיסי צ"י

ימא דקאמר דמספקא ליה צפירוש המקראות אלא הכא דקמנעיה ליה לרצ מצדו לרן שאלה להשיב לו תקשו ומאי צ"מ לך מנייה דמאי דהוה הוה דלפניו צצ"ק דסנהדרין צ' גבי שור סיני וקאמר דקמנעיה ליה לידע פסוק טעמים ומפירושו נראה דלא הוה קיס להו פסוק טעמים דשכחום וקרוצ ליה כחצ צפענת ר"ז על סוגיא דשמעין ו"ל תימיה צצמסכת דברים צ' אמר' ויבאו צמקרא מפורש ושום שכל זה מסורה בו א"כ אמאי אין הכרע צמחר כיון דליכא אמתמא צעמלק א"כ מחר קאי אדצמריה ו"ל כדלמר פ"ק דקידושין דשכחום בו וה"ג צ"ל צארור שהיו מסופקים אי קאי אדקמיה אי אדצמריה אע"ג דליכא סוף פסוק בין עקרו שור לארור אפס אלא ודאי דלאמרן דשכחו וכו"ג אמרינן התם דצמערבא פסקי להאי קרא דהנה אנכי צא אלכך צעצ וגו' לתלמא קראי עכ"ל אצל מדברי המוס' גבי משוקדים נראה דהוה פסיקא להו פסוק טעמים ודו"ק: **בד"ה אתיא שמה בו** צצ"וחית צצונצנת המן דורות בו. עכ"ל: **גמ' משא** בכתף עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת וגו'. כ"ל: **תוס' בד"ה שאת בו** והתם ע"כ קאי אנתיה וכו' ד"א מוק. כ"ל:

דף נג ע"א בפרש"י בד"ה אשמי קורה אשון שמים עב"י. כ"ל: **תוס' בד"ה חד אמצוה בו** והשתא קאמר דתרויהו בין ביה"כ בין בשאר בו עב"י. אע"ג דהשתא נמי לא אצטרכי מרייהו ליה"כ אלא חד מנייהו דלמנוה מ"מ לשאר ימות השנה מרייהו לרבי וק"ל:

דף נג ע"ב גמ' ר' יהודה (בן לקיש) אומר ארון במקומו נגזו בו. כן נראה מדברי המוס' דר' יהודה סתם גרסי' נמי צצרימא דהיינו ר' יהודה צר אלעאי ול"ג ר' יהודה צן לקיס צצרימא וק"ל: **תוס' בד"ה וכו' אורחא בו** א"א"א דיש צב"קש ע"ג נגד השמא"י בו וצעמא דהוי צימין הקב"ה בו עב"י. ולעיל צ"ל אבי דהוה יהיב שלמא לימניה צרישא לא הוה ידע הך צרימא דמני ואומר (יכול)

חידושי אגדות מהרש"א

השיטת צצ"ב הכרטיס וכן הוה ליה כשמת אבי צא ישינת אבי לריגא צמפורש פ' הוראה צ' צחלומוס דבר הדא וק"ל: צרידן שיפ"פ"ג ב' פסיעות בו. עיין הטעם פה צצ"י טור א"ח סי' קכ"ג ע"ש ושמעתי עוד טעם פה והוא מפורש צצ' חלק א"א צ"י צ"י דריטע שלם פסיעות ואחא גצחאל בו: שנותן שלום צימין ואח"כ א"שמא"ל בו. שם צצור מפורש כשומר עושה שלום צצורומו הופך פניו ללך שמאל וכשיאמר הוא עשה שלום עלינו הופך פניו לימין בו ע"ש והיינו דמפסיק לימין ושמאל של הקב"ה כשומר עושה שלום צצורומו למעלה שם הרחמים הופך פניו לימין של הקב"ה וכשומר הוא עשה שלום עלינו בו למטה הופך פניו ללך שמאל של הקב"ה המרה על מדת הדן וק"ל: וב"ת אורחא דמ"תא בו ת"ש פ"א מצדד וגו' דהוי צימין הקב"ה בו. ולפי זה אבי צצמון דטעה ויהיב שלמא לימין ידיה צרישא לא הוה צמיעא ליה הך דר' שמעיה והענין שצאלו ג' פסיעות צצמריה יש להכניע מדת הדן וע"כ מתחיל צצמאל שהוא ימיו של הקב"ה שם הרחמים שיכופו את מדת הרגו ומיימי ליה מהאי קרא פול מצדד אלף ורצבה וגו' שם המקטרגים של אדם מוב' הצדדים שצאלו צ' הכרעות מוב' לדרים יעניי ויחיש מסס כההיא דלמר' פ"ק דקידושין צ' צמקיד שהיה צצמ"כ"ג שהיה שם מוצק אחד נהש בו רישן צבל כריעה מוב' כריעה נפל חד רישיה דנהש והס ו' כמות הטומאה של נהש הקדמוני צמפורש שם ובפ"ק דצ"ק צ' א: שחונה מצעלותא היא בו. דה"ל להתפלל שמה שנה זו כדרכה אצל שחונה משמע יותר מכלל לריכה ולכן פריך שחונה יותר מכלל לריכה היא צצמיה הא גריעותא היא דהכי אמר' צצ' סדר טעמיה ו"ל והיינו דהטעמים שם קר וסס ולא ויבש אס גבר האי כי הכל שחוסם נגד הוה לגריעותא וה"ה דה"מ למיפוך צצמיה יותר מכלל ופי מעלותא היא דגשמים מריסם יותר מכלל נמי גריעותא היא כדלמא"ה התם ומשני דה"ק אס תהיה השנה שלא כדרכה דהיינו שמהיה תמה ביותר תהיה ג"כ פה אלא כדרכה שמהיה גשומה ביותר דהיינו לא דמה תתקן התמימות והתהיה השנה חס ולא וק"ל: צ' אה יעד' עביד שול"פ"ג מרד"בית יהודה בו. עכ"ל

דף נב ע"ב שאת משוקדים מחר בו. עיין פרש"י וצמ"ס פה וצמוס פרש"י ו"ל גבי לא והלם צעמלק מחר צצנת המלחמה אנכי נצב עכ"ל וכזה הרא"ש דלא כליסי שאמר ה' אין להס הכרע בו ע"ש ומיהו צצמקדים פתומה ו' כליסי דלחן לו הכרע וי"ל דצמוס פירש לפי מה שהוא פשוט ביותר וצמקדים אין זו הכרע כלל גם לפי פשוטו וק"ל: **משנבגזו ארון וכו' ומי נגזו יאשיהו בו.** כל הסוגיא מפורש צצ"ג דהוריות ו':

דף נג ע"א מוא דרוש כי צענן אראה ע"ה הכפורת בו. ר"ל אל יבא צעל עמ וגו' כי צמקום אלא ר"ל אלא צענן אראה וגו' וצ"ת צענן צמקום עס דהיינו שיתקן מצדון ויכניס עמו הענין של עשן קטורת ורש"י צמוס שפירש ומדרשו לא יבא כי אס צענן הקטורת ציו"כ עכ"ל ודאי לא צמחין לרש"י הצדוקים דהכא אלא לפי מדרשו יהיה צ' צענן מורה על חוץ דלא יבא שם אלא ציוס שציומי לך להעלות ענין עשן הקטורת שם דהיינו ציו"כ אז הוחר לכה"ג ללא שם אפי' צלא ענין הקטורת דהיינו להזות לפני ולפנים צדס הפך והשער דלמקמן צצמתי ורש"י צמוס שצק דרשא דהכא שאמר מלמד שנותן צה מעלה עשן משום דהך דרשא כי אס צענן הקטורת ציו"כ היא יותר פשוטה: **א"א על שדורו בו** א"צ"פ שאש יורד מן השמים בו. מפורש פ"ק הר סי: **שנאמר ויבא שלמה אשר בגבעון** ירושלים בו. כ"ל עיין פרש"י ולשה"ל דלמולד דקאמר ויבא ענין גבעון אלא ירושלים כי ה"פ מללל כתיב צצמיה אשך צצענן לירושלים או לצמא אשך צצענן מירושלים אלא ט' צצענן ירושלים משמעו כלילו ירושלים היא צצענן וע"י קאמר ויבא ענין כי דודאי צצענן אין זה ירושלים ומרי מקומות הס אלא דכתב כן להקיס יתיאמו וכו':

דף נג ע"ב יהא רעוא דהרובם רישך אכולא כרכא בו. ר"ל צמי אבי חי צשיטת דהיינו ישינת אבי ושינת רנא צצ' כרתי וצרכו רצ יוסף שיהיה ראש ישינה לבי

הגהות והערות

א] צ"ל "לדבר" וכ"ה בדפוס" ועי' הגהות וציונים בגמ'. ב] דף טו ע"ב. ג] דף לו ע"ב. ד] דף לח ע"ב ד' כתיבם בפסחים דף נז ע"א. ה] שמות יז, ט. ו] שמות כה, לד. ז] דף יב ע"א. ח] עירובין דף סג ע"ב. ט] דבה"ב ב' א' יג. י] ברכות דף נד ע"א. יא] סנהדרין דף צו ע"ב. יב] דף כט ע"ב. יג] דף טז ע"א ד"ה דתניא. יד] תענית דף כד ע"ב. טו] דברים טו, יא. טז] דף טז ע"א.

הַיּוֹם לַיְהוָה הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֵהוּ בַשָּׂדֶה:
 כו שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקַטְהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת
 לֹא יִהְיֶה-לָּבוֹ: כז וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יֵצְאוּ
 מִן-הָעַם לְלֶקֶט וְלֹא מִצְאוּ: ס כח וַיֹּאמֶר
 יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה עַד-אַנָּה מֵאַנְתֶּם לְשָׁמֵר
 מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתַי: כט רְאוּ כִי-יְהוָה נָתַן לָכֶם
 הַשָּׁבַת עַל-כֵּן הוּא נָתַן לָכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי
 לֶחֶם יוֹמִים שְׁבוּ | אִישׁ תַּחְתּוּ אֶל-יֵצֵא אִישׁ
 מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי: ל וַיִּשְׁבְּתוּ הָעָם בַּיּוֹם
 הַשְּׁבִיעִי: לא וַיִּקְרְאוּ בֵּית-יִשְׂרָאֵל אֶת-שְׁמוֹ מִן
 וְהוּא כּוֹרַע גֹּד לָבֵן וְטַעְמוֹ כְּצַפִּיחַת בְּדָבָשׁ:

לב וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה

מִלֵּא הָעֵמֶר מִמֶּנּוּ לְמִשְׁמַרְתָּ לְדֶרְתֵיכֶם לְמַעַן | יִרְאוּ אֶת-הַלֶּחֶם אֲשֶׁר

יומא דין ארי שבתא יומא דין
 קדם יי יומא דין לא תשכחנה
 בתקלא: כו שתא יומין תלקטנה
 וביומא שביעאה שבתא לא יהי
 בה: כז והיה ביומא שביעאה נפקו
 מן עמא למלקט ולא אשכחו:
 כח ואמר יי למשה עד אמתי אתון
 מסרבין למטר פקודי ואורייתי:
 כט חזו ארי יי יהב לכון שבתא על
 כן הוא יהב לכון ביומא שתיתאה
 לחם תרין יומין תיבו אנש
 תחותיה לא יפק אנש מאתרה
 ביומא שביעאה: ל ונחו עמא
 ביומא שביעאה: לא וקרו בית
 ישראל ית שמה מנא והוא כבר
 זרע גדא חנר וטעמה כאסקריטון
 בדבש: לב ואמר משה דין פתגמא
 דפקד יי מלו עמרא מנה למטרא
 לדריכון בדיל דיתחזון ית לחמא
 די אוכלית יתכון במדברא

רש"י

חוץ לתחום, שלש לגופו ואחת לפישוט ידים ורגלים: א
 יצא איש ממקומו. אלו אלפים אמה של תחום שבת
 (עירונין נח. מכלתא סס), ולא במפורש, שאין תחומין אלא מדברי
 סופרים (עירונין נט), ועיקרו של מקרא על לוקטי המן נאמר:
 (לח) והוא כורע גד לבן. עשז ששמו אללינקר"א, חרע
 שלו עגול ואינו לבן, והמן היה לבן, ואינו נמשל לורע גד אלא
 לענין העגול, חרע גד היה והוא לבן (יומא עה): כצפוחית.
 צלק שמטגנין אותו צדבש וקורין לו אסקריטין צלשון משנה
 (חלה פ"ח מ"ד), והוא תרגום של אונקלוס: (לז) למשמרת.
 לגניזה: לדורותיכם. צימי ירמיהו, כשהיה ירמיהו מוכיחם
 למה אין אחס עוסקים בחורה, והם אומרים ניני מלאכתנו
 ונעסוק בחורה מהיכן נמפרנס, הוציא להם נצנת המן, אמר
 להם, הדור חסד ראו דבר ה' (ירמיה ב לח), 'שמעו' לא נאמר

שהיו רגילין ללחם וללקוט, צאו לשאלו אם נלא חס לאו, אמר להם, חס שצידכם אכלו, לערב חזרו לפניו ושאלוהו מהו ללחמיה, אמר להם, שבת היום, ראה אותם דואגים שמא פסק המן ולא ירד עוד, אמר להם, היום לא תמצאוהו, מה תלמוד לומר 'היום', היום לא תמצאוהו, אבל מחר תמצאוהו (מכלתא מס' דויסע ד): (כו) וביום השביעי שבת. שבת הוא, המן לא יהיה צו. ולא צה הכחוש אלא לרבותי יום הכפורים וימים טובים (מכלתא מס' דויסע ד): (כח) עד אנה מאנתם. משל הדיוט הוא, 'צהדי הוצא לקי כרצא' (בבא קמא כג), על ידי הרשעים מתגנין הכשרין: (כט) ראו. צעיניכם לט כי ה' צכצודו מזהיר אתכם על השבת, שהרי נס נעשה צכל ערב שבת לתת לכם לחם יומים: שבו איש תחתיו. מכאן סמכו חכמים (עירונין מה. מכלתא מס' דויסע ה) ארבע אמות ליוצא

שפתי חכמים הקצור

(מנח"ה). לח. פירוש אם יבקש לנקות את הגן מן הקוצים יתלוש עמהם גם כרוב וירק טוב, כן בגלל החוטאים ילקו גם הצדיקים הנקיים מעון (מנח"ה). לט. שנעשה נס נגלה שירד ביום הששי לחם משנה (רא"ם). וראו שהקדוש ברוך הוא רוצה שישמרו ישראל את השבת (גו"א). מ. כי מלשון 'שבו איש תחתיו' משמע שלא יצאו מארבע אמות, כדאמרינן בעירובין (מת). 'כמה תחתיו, גופו שלשה אמות ואמה לפשוט ידיו ורגליו'. ועל כרחך ביצא חוץ לתחום איירי, דהא תוך התחום בודאי מותר כדכתיב 'אל יצא איש ממקומו', שלא יצא חוץ מתחומו, ואם כן הא דכתיב 'שבו איש תחתיו' מי שאין לו תחום כלל, שיצא חוץ לתחום (גו"א).

לד. דהם חשבו שמה שירד להם לחם משנה ביום ששי, הוא רק לטובתם כדי שיאפו ויבשלו, דבשבת אסור, אבל מי שירצה לאכול בלא בישול בודאי ירד בשבת, לכן שאלו אם לצאת או לא (גו"א). ראייתו שכן שאלו, ממה שהוסיף בתשובתו 'כי שבת היום' דהוא נתינת טעם למה שלפניו, ועל כרחך שהיתה שאלתם אם יצאו ללקוט, ועל זה שייך התשובה 'כי שבת היום' ולא תמצאוהו' (מנח"ה). לה. היו סבורים שמא צריכים לצאת לצורך סעודת הלילה שהוא חול, דיום הששי אינו מכין אלא לצורך סעודת שבת, ולא לצורך חול (גו"א). לו. כי הכתוב 'וביום השביעי שבת הוא' מיותר, דהא כבר כתיב (פסוק כה) 'כי שבת היום לה' (רא"ם). לז. דמלקא דעתך שירד לצורך סעודת מוצאי יום כיפור

הֵאכֹלְתִי אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר בְּהוֹצִיאִי אֶתְכֶם
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: ל: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֱהֲרֹן קַח
 צַנְצָנֹת אַחַת וְתֵן־שָׁמָּה מִלֵּא־הַעֲמֹר מִן וְהִנֵּחַ
 אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה לְמִשְׁמַרְתָּ לְדֹרֹתֵיכֶם:
 לד כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וַיִּנְיַחְהוּ אֱהֲרֹן
 לִפְנֵי הָעֵדֻת לְמִשְׁמַרְתָּ: לה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ
 אֶת־הַמָּן אַרְבַּעַיִם שָׁנָה עַד־בָּאָם אֶל־אֶרֶץ
 נוֹשֶׁבֶת אֶת־הַמָּן אָכְלוּ עַד־בָּאָם אֶל־קִצְהָ
 אֶרֶץ כְּנָעַן: לו וְהָעֹמֵר עֲשִׂרִית הָאִיפָה הוּא:
 פ שְׁבִיעִי יז א וַיִּסְעוּ כָל־עַדְתַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 מִמִּדְבַּר־סִין לְמִסְעֵיהֶם עַל־פִּי יְהוָה וַיַּחֲנוּ
 בְּרִפְדִים וְאִין מִים לְשִׁתַּת הָעָם: נ וַיִּרְבּוּ
 הָעָם עִם־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ תִנוּ־לָנוּ מִים וְנִשְׁתֶּה
 וַיֹּאמֶר לָהֶם מֹשֶׁה מִה־תִּרְיֹבוּן עִמָּדִי מִה־תִּנְסֹן אֶת־יְהוָה: ג וַיִּצְמָא
 שֵׁם הָעָם לַמַּיִם וַיִּלְצַן הָעָם עַל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה הָעֲלִיתָנוּ

בְּאִפְקוּיֵי יִתְכוּן מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם:
 א וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְאֱהֲרֹן סֹב צְלוּחֵי
 חֲדָא וְהִב תַּמָּן מְלֵי עֲמָרָא מִנָּא
 וְאַצְנַע יְתֵה קָדָם יי לְמִטְרָא
 לְדִרְיִכוּן: לד כַּמָּא דְּפִקְדֵי יי לְמֹשֶׁה
 וְאַצְנַעֵה אֱהֲרֹן קָדָם סְהִדוּתָא
 לְמִטְרָא: לה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ יֵת
 מִנָּא אַרְבַּעִין שָׁנִין עַד דְּעָלוּ
 לְאֶרֶץ יִתְבַּתָּא יֵת מִנָּא אָכְלוּ עַד
 דְּבָאתוּ לְסִיפֵי אֶרֶץ כְּנָעַן:
 לו וְעֲמָרָא חֲד מִן עֲשָׂרָא בְּתֵלַת
 סָאִין הוּא: א וְנִטְלוּ כָל כְּנִשְׁתָּא
 דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבָּרָא דְּסִין
 לְמִטְלִינְהוֹן עַל מִימְרָא דִּי וְשִׁרוּ
 בְּרִפְדִים וְלִית מֵיא לְמִשְׁתֵּי
 עַמָּא: ב וְנִצָּא עַמָּא עִם מֹשֶׁה
 וְאָמְרוּ הִבּוּ לָנָא מֵיא וְנִשְׁתֵּי
 וַיֹּאמֶר לְהוֹן מֹשֶׁה מַה נִּצָּן אֲתוֹן
 עִמִּי מַה מִּנְסֹן אֲתוֹן קָדָם יי:
 ג וְנִצָּחָא (נִיא וְצָחִי) תַּמָּן עַמָּא
 לְמֵיא וְאַתְרַעַם עַמָּא עַל מֹשֶׁה
 וַיֹּאמֶר לָמָּא דְּנָן אֶסְקַתְנָא מִמִּצְרַיִם

רש"י

צַנְצָנֹת הִירְדָן, ותרגום של נושבת יתצפא, ר"ל מיושבת. רש"י
 ישן: א"ל קציה ארץ כנען. בתחלת הגבול קודם שעברו
 את הירדן, והוא ערבות מואב, נמצאו מכשיזין זה את זה,
 אלא בערבות מואב כשמת משה בשבעה באלדר פסק המן
 מלירד, ונסתפקו ממנו שלקטו בו ציור עד שהקריצו העומר
 בששה עשר בניסן^מ, שנאמר (יהושע ה יא) וַיֹּאכְלוּ מֵעֹמֶר הָאֶרֶץ
 מִמִּנְחַת הַפֶּסַח (קידושין סט): (לו) עשירית האיפה. האיפה
 שלש סאין והסאה ששה קצין והקצ ארבעה לוגין והלוג ששה
 ביצים, נמצאת עשירית האיפה ארבעים ושלש ביצים וחומש
 ביצה^מ, והוא שיעור לחלה ולמנחות: יז (ב) מיה תנפון.
 לומר היוכל לתת מים בדרך ציה^א:

אלא ראו, צוה נתפרנסו אבותיכם, הרצה שלוחין יש לו
 למקום להכין מזון ליראיו (מכילתא מס' דויסע ה): (לג) צנצנות.
 כלומית של חרס^מ, כתרגומו: והנח אותו לפני ה'. לפני
 הארון^מ, ולא נאמר מקרא זה עד שנבנה אהל מועד, אלא
 שנכתב כאן בפרשת המן: (לה) ארבעים שנה. והלא חסר
 שלשים יום, שהרי בחמשה עשר באייר ירד להם המן תחלה^מ
 ובחמשה עשר בניסן פסק, שנאמר (יהושע ה יט) וַיִּשְׁבַּח הַמָּן
 מִמִּנְחַת, אלא מגיד שהעוגות שהולילו ישראל ממזרים טעמו
 בהם טעם מן (קידושין לת.): א"ל ארץ נושבת. לאחר שעברו
 את הירדן נס"א שאותה שבער הירדן מיושבת וטובה,
 שנאמר (דברים ג כה) אֶעֱבְרָה גַּל וְאֶרְאֶה אֶת הָאֶרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר

שפתי חכמים הקצור

שלשים יום (רא"ם לעיל טו א). מד. וכן יהיה כוונת הפסוק, 'אכלו את
 המן וגו' עד בואם אל ארץ נושבת' הוא אכילת המן כפשוטו, 'את המן
 אכלו עד בואם אל קצה' וגו', הכוונה ללקיטה (רא"ם). מה. כי הכל
 ביחד ארבע מאות שלשים ושתיים ביצים, והמעשר מזה הוא ארבעים
 ושלש וחומש ביצה. מהרש"ל (מנח"ם). א. דא"י אפשר לומר שלא בקשו
 לגסות, ורק מפני הצמא אמרו כן, דהא כתיב בטר הכי יצמא שם העם
 למים' (נח"י).

מא. מדכתיב צנצנת כפל השם, צריך לפרש למה נקרא כך, אלא שהוא
 כלי חרס והוא מקרר, ולכן נקרא צנצנת על הפלגת הצניעה, וטעם הדבר
 כדי שיעמוד ימים רבים (גו"א). מב. דה"ל בכל מקום שיניחו לפני ה'
 הוא, דכל העולם שלו, לכן פירש לפני הארון (דב"ט). מג. כוונתו לאחר
 יום החמשה עשר, וכמו שפסק לאחר חמשה עשר בניסן, כמו שכתב
 להלן שנסתפקו מהמן עד ששה עשר בניסן. ונקט חמשה עשר בשניהם,
 משום קלות החשבון, שבחצי אייר פסק וחצי ניסן אכלו, אם כן הם

י"ט אחר שבת, אי"כ פשיטא דגם אשבת נוכל לתרץ כן: גזירה משום שבת אחר י"ט, ולמה הדר ופריך משבת. ונראה, דהנה צ"ל דמשני צו"ט שחל להיות אחר שבת עסקינן ל"ן הגרע"ל מרשב"ל אשבת (קמ"ט ע"א), דהיינו דגזרינן משום י"ט אחר שבת, ולכאורה אין מדוקדק בלשון הש"ס, ויש לבאר, דכל י"ט חסוד אחר שבת איחור בהכרח כמ"ש הרמב"ם צניאור מילות הגיון, שיש קדימה איחור העלול לעיל, ידיעות ההפכים אחד, דבשבת אומרים תחלה למקראי קודש, היינו שהיא שורש לכל קדושה המועדות כמבואר בזוה"ק (ח"ב ל"ד ע"א), ע"כ חסוד כל י"ט מאוחר לשבת איחור בהכרח, היינו שהוא מסובב מן השבת, והיינו פירושה דהכא: צו"ט שחל להיות אחר שבת עסקינן, דאף דעסקינן צו"ט גרידא, מ"מ חסוד שהוא י"ט אחר שבת.

וכ"ת ל"ל למימר הכי, לימא בפשיטות דגזור משום י"ט אחר השבת, י"ל דמשום דכל י"ט חסוד כאלו הוא אחר השבת, ע"כ גזרי משום י"ט אחר השבת ממש, כיון דקרובים להיות שוין ושקולין, וכ"מ ברפ"ק דעירובין (ד' ע"ב) דמכ"ת רוצו ומקפיד עליו חוץ, וחכמים גזרי רוצו שאינו מקפיד משום רוצו המקפיד, ומיעוטו המקפיד משום רוצו המקפיד, ופריך ונגזור מיעוטו שאינו מקפיד משום רוצו שאינו מקפיד או משום מיעוטו המקפיד, ומשני היא גופא גזירה וכו', ולכאורה קשה נגזור מיעוטו שאינו מקפיד משום רוצו המקפיד, וע"כ ל"ל דלא שייך לגזור רק הדברים הדומים זה לזה, וכיון דזה עיקר הסיבה של הגזירה, ע"כ אמר: הכא צו"ט שחל להיות אחר השבת עסקינן, היינו כל י"ט כן הוא, וע"כ גזרינן משום י"ט אחר השבת.

וא"כ אי"כ הא דהדר פריך: שבת דעלמא תשחרי, דסתם שבת אינו אחר י"ט, ואינו דומה לכה דגזרינן משום י"ט אחר השבת, ומשני דמ"מ גזרי משום שבת אחר י"ט, ואע"ג

י"ל דהנה השפ"א זללה"ה נסחפק יא, זמן יורד בעש"ק לאורך שבת קודש, אי ה"י מותר להותיר ממנו צש"ק, דו"ל כיון דכוף סוף מותר להותיר ממנו מע"ש לשבת, תו אין לאסור להותיר ממנו צשבת דכחיל ואישחרי אישחרי.

ויש להוכיח דש"י, מהא דאמרינן (קדושין ל"ח ע"א) דצו" אדר פסק המן. אך נסחפקו ממנו שצכליהם עד ממחרת הפסח. וקשה אין הותירו ממנו, הא איכא לאו דליש אל יוחר ממנו, וע"כ כיון דמשרע"ה מה צשבת ז' אדר יב ואז ה"י המן שירד צש"ט יג, לא ה"י צו איסור להותיר.

י"ל עוד מטעם אחר להחיר, דאין איסור להותיר רק צלילה הראשונה, וכעין זה איחא צצ"מ קי"צ: בענין לא חלון פעולה שכ"י, דאין אסור מכ"ת רק פעם א', ואח"כ ליכא רק צל תשכה.

והנה אם נימא דלא ירד מן צו"ט דהוא בכלל שבת, דכתיב היחר מפורש להותיר מע"ש לשבת, וה"י מעו"ט ליו"ט הוא בכלל, כמ"ש רש"י ד"ה ואין וכו' לענין הכנה, דו"ט בכלל שבת, ואם חל י"ט בעש"ק, ה"י יורד מן ציוס ה"י על י"ט ועל שבת שלאחריו. ומ"מ לא לריך קרא להחיר להותיר מיו"ט לשבת, דכיון דהותר להותיר מיום ה"י ליום ו' (הוא הו"ט), ממילא מותר להותיר אחר צשבת לשבת, דכיון דלישחרי אישחרי. אמנם אם נימא דו"ט לעלמו ירד מן אף לא לשבת, אי"כ אם חל י"ט ציוס ו'. ל"ל דציוס ה"י, ירד מן לשבת קודש. וה"י רח"ו שיהי מפורש בקרא דבר זה, שיהי מותר להותיר מיום ה"י על ש"ק, וכאן לא שייך לומר הואיל ואישחרי אישחרי, דגם להחיר על יום ו', אין לנו היחר, כיון דזה לא ה"י לריך ליו"ט, דכרי י"ט לעלמו הכין מן, ומדלא כתיב קרא צדדי להחיר היחר כזה. ע"כ ל"ל שאם לא ירד מן מיו"ט לשבת, ה"י שלא ירד גם ליו"ט עלמו, ואין לריך היחר מפורש יד.

(י) בגמ': שבת דעלמא תשחרי וכו' והקשה הל"מ דכבר פריך י"ט דעלמא תשחרי ומשני גזירה משום

בש"ק ואצל צדיקים העיקר הוא יום הקבורה ע"ש ואכ"מ. ופלא שבשפ"א מנחות ל' ע"א ד"ה בתוד"ה מכאן וכו' כתב מדגנפשי' כהב"ת ולא הביאו עי"ש, (ומש"כ הרא"ש בפסחים שם על המנהג שלא לקבוע מדרש בשבת בס"ג שאו נטר משה וחכם שמת בתי מדרשות בטלים, ומסיים הרא"ש: ומנהג ישראל חורה הוא ע"כ. גראה ברור שכיוון לדברי החרושי הרי"ם זצ"ל שבניטל שאין לומדים יש לעולם קיום על זה גופא ששומרים מנהג ישראל שהוא תורה ודו"ק היטב). וע"ע בשו"ת ארץ צבי (ח"ב) ס"י כ"ד מש"כ בענין אמירת ד"ת בס"ג.

יג. ע"י ברש"י שמות טז לה, (ומקורו בתוספתא פ"א דסוטה) דביום פטירתו של משה רבינו ע"ה ירד מן ע"ש וצ"ע. יד. קטע זה הוגה וסודר עפ"י כת"י תלמיד יח"ל הבחור אברהם יצחק זונגשיין ז"ל — הי"ד מגוסטנין, שכתב במכתב לזקיננו הרה"ח ר' חיים מענדל ז"ל — הי"ד ד"ת זה. קבלנו זה מדודו הרה"ח ר' יודל זונגשיין שלישיית ותשואות חן חן לו.

יא. ע"י בתשובת בנו כ"ק אדמו"ר האמרי אמת זצ"ל שנדפסה בשו"ת חדות יעקב מהרה"ג רצא"י מיזליש מלאסק ח"ב ס"י כ"ו שהביא ספק זה בשם השפ"א. וע"ש בס"י כ"ו מה שהאריך בזה, וע"ע בזה בשו"ת צור יעקב ס"י ג"ח ושו"ת גבעת הלבונה ס"י ל' ושו"ת מראה כהן ס"י כ"ח ובפרדס יוסף חלק ב' (שמות) עמוד י"ז ובקובץ דגל התורה (ווארשא) ס"י י' באריכות בספיקו של השפ"א (ובמכתבי חורה לאדו"צ"ל בנד"מ ס"י ק"מ).

יב. ברא"ש פרק ערבי פסחים ס"י י"ג הביא דעה זו שמת מרע"ה בשבת ודחה זאת ע"ש. וע"י גם באור זרוע הל' מוצאי שבת מש"כ בזה מרבי יהודה חסיד ע"ש (ובהגהות מקור חסד על ספר חסידים אות שני'). אכן בגמ' שבת ל' ע"א נראה מפורש כן ע"ש, וכ"ה בזה"ק ח"ב קנין ע"א, (אלא שבוז"ק כתב שנפטר בבין השמשות, וזה לא יתכן לש"ס דבשבת הג"ל דשאל שלמה המלך אם מותר לטלטלו מהחמה ומוכה שלא ה"י או ביהשמי"ש ודו"ק. וע"י גם בחגיגה י"ז ע"א תוד"ה אף עצרת וכו' מש"כ מהירושלמי, וידועים דברי הב"ת (או"ח ס"י רצ"ב) שמשנה רבינו ע"ה נפטר בכ"ש וקבר

שפ. לכב למשמרת וגו'. כמ"ש עא, דיש בזה קנין, וגם סעודה שבת כיון שיש חובה לא יצא רק מן שלו ענ גדר קנין וצריך הגבהה. לנ. והנח אותו לפני ד' למשמרת לדרתיכם. דשם אין לינה, עיין זכחים דף [פ"ז ע"א] עג, גבי אין לינה במזבח ע"ש... דשם ליכא שינוי צורה. ועיין שבועות דף י"א ע"א עה, גבי קטרת, וכן שם ליכא גדר זמן. ועיקר הגדר דפ"א דתענית עה, דמפתח של פרנסה לא נמסרו לשליחות, למלאכים... דשם ליכא מלאכים עו... ותוס' מנחות דף ע"ט עו ע"ש, משא"כ שלחן דזה עשירות עה שם שייך מלאכים וכהנים, וזה דר"ל כאן דלחם היינו

עא. לעיל פסוק ד ופסוק טו.

עב. עיין צ"פ בראשית עמ' צא: "כל דבר שהוא גדר חובה צריך דוקא חסרון ממון". ועיי' במקורות שם.

עג. בעא מיניה רבא מרבה לינה מועלת בראשו של מזבח או אינה מועלת בראשו של מזבח... אלא דירדו (מן המזבח לאחר עמוד השחר מיבעי לך מי הוי כשאר לנים ונפסלים בעמוד השחר ותנן בפסולים כך אם ירדו לא יעלו או דילמא אין לינה מועלת ולא נפסלו ויחזור ויעלם — רש"י), לשלחן מדמינן לה דתנן אפילו הן על השלחן ימים רבים אין בכך כלום, או דילמא לקרקע מדמינן, א"ל אין לינה בראשו של מזבח.

עד. אלא מעתה (קטורת) תיפסל בלינה... אמר ליה לינה קאמרת שאני קטורת הואיל וצורתה כל השנה כולה. ועמ"ש בצ"פ מהד"ת עמ' 56: "אך באמת נראה דגבי לינה ונותר בקדשים לא על הזמן הקפידה התורה רק מה שהזמן פועל בהדבר שעושה בו שינוי צורה כל אחד לפי גזה"כ וכדמוכח בשבועות דף י"א. ועיין מפענח צפונות פ"א סי' לב.

עה. ב. א: אמר רבי יוחנן שלשה מפתחות בידו של הקדוש ברוך הוא שלא נמסרו ביד שליח... במערבא אמרי אף מפתח של פרנסה.

עו. בירושלמי יומא ג"ה ה"ב: וכל אדם לא יהיה באוהל מועד... אפי' אותן שכתוב בהן: ודמות פניהם פני אדם' (דהיינו מלאכים) לא יהיו באהל מועד.

עז. צ"ל: ק"ט. ב. ד"ה נודמן לי זקן לבוש לבנים: "בירושלמי פריך והכתיב כל אדם לא יהיה באהל ואפי' מלאכים דכתיב ודרי... פניהם פני אדם, ומשני דשמא שכינה היתה".

עח. עיין בבא בתרא כה. ב: הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין, וסימנך שלחן בצפון ומגורה בדרום.

מנחות רק ע"י השגחה של... ועיין בהך דמנחות דף צ"ט עט, דהוה ד' כהנים בסידור. ועיין בהך דחולין דף צ"ה ע"ב פ, דשם ג"כ ד' מלאכים, וסולם ד' הווקין כמבואר ב"ב דף ג"ט פא, ובירושלמי דשבת ספ"ג פב וזה עילה ועלול פג.

יז

יד. ושים באזני יהושע וגו'. עיין מס' תמורה פו בגדר דרק בזמן מלך מוטל הדין של מחיית עמלק, עיין סנהדרין דף י"ד ע"ב פה ופסחים דף ה' ע"א פו ע"ש בזה.

אוצר החכמה

עב. צ"ב: וארבעה כהנים נכנסים שנים בידם שני סדרים ושנים בידם שני בויכין וארבעה מקדימין לפניהם שנים ליטול שני סדרים ושנים ליטול שני בויכין, המכניסים עומדים בצפון ופניהם לדרום והמוציאין עומדים בדרום ופניהם לצפון, אלו מושכין ואלו מניחין.

פ. צ"ל: צ"א ע"ב: תנא כמה רחבו של סולם שמנת אלפים פרסאות... עולים שנים ויורדים שנים.

פא. ע"א: היכי דמי סולם המצרי? אמרי דבי רבי ינאי: כל שאין לו ארבעה חווקין.

פב. הלכה ז: דבית רבי ינאי אמרין עד ג' ככסא מיכן והילך כסולם.

פג. עיין צ"פ מכות עמ' פח, וצ"פ בראשית עמ' קכד—קכה. [מן ענינו פרנסה שהיא ביד ה' בלבד ע"כ כתוב כאן: הנח לפני ה'. אולם עשירות היא ע"י אמצעי — מלאכים, עילה ועלול, ומשום כן היה בשלחן ארבעה כהנים, שארבע מרמו על סולם שיש לו ארבעה חווקין].

פד. אולי הכוונה לדף טו, א: עשר שנים מלך שמואל בעצמו, שנה אחת שמלך שאול ושמואל ושתים שמלך שאול בעצמו. ושמואל צוה לשאול שילחם בעמלק, ומדוע לא לחם בעמלק בעצמו כשמלך על ישראל, יען שלא היה לו דין מלך והחיוב רק על המלך. עיין רש"י זבחים קיח, ב, ד"ה ה"ג.

פה. עיין שם כ, ב: ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק... ואיני יודע איזה מהם תחלה כשהוא אומר, יד על כס י"ה מלחמה לד' בעמלק, הוי אומר להעמיד להם מלך תחלה ואין כסא אלא מלך. ועיין עוד שם יד, ב: תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר, ויצאו זקניך ושופטיך (דברים כא, ב) ... ושופטיך זה מלך... דכתיב: מלך במשפט יעמיד

דינא אזי הגבאים עוברים בודאי וגם האכל ואם הוא על ידי התעצלות השמשים אזי הם עוברים ודע דלאו דוקא אם מלינים עד למחר אלא אפילו אם מת קודם שקיעת החמה ומלינים עד הלילה אפילו קוברים בלילה עוברים על כל פנים על עשה כי קבור תקברנו ביום ההוא (דברים כ"א, כ"ג) וכמו שכתב בלחם משנה פרק ט"ו מהלכות סנהדרין ואפילו מת ביום טוב שני צריכים לקברו ביום שהרי כמה נתחבטו הפוסקים להתיר לקברו לאחר אכילה והגבאים מחויבים להזהיר השמשים על זה שלא לשנות. ואפשר דגם עוברים על כל תלין מלבד העשה דדוקא בשכר שכיר דכתיב (ויקרא י"ט, י"ג) לא תלין וגו' עד בוקר וכן (שמות כ"ג, י"ח) לא ילין חלב חגי עד בוקר ולכן זמנו כל הלילה עיין פסחים דף ע"א ע"א אבל הכא דלא כתיב עד בקר כל שעה ושעה בלילה עובר עליו ומחויבים הגבאים להשגיח על זה ואז שכרם משמים:

יג הנר שמדליקין כל שבעה בבית שמת בו הוא מנהג נכון אבל מה שמעמידין צלוחית של מים ומפה הוא מדרכי אמורי וצריך לבטל מנהג זה:

יד לאחר שנקבר המת יאמרו לך בשלום כן איתא בגמרא וברמב"ם וכל בו כתב מנהגים שונים שנופלים על קיברו ומנשקין העפר ועל כל פנים חיוב על כל אדם לומר כשנפטר מן המת מה דאיתא בגמרא להדיא לך בשלום ותנוח ותעמוד לגורלך (וזה לשון מעבר יבק ברכות המלויים אותו נשאר לו שמירה מעולה גם אחר שנקבר שהמצוה היא להנאתו ולהגן עליו והלויית המת וכל צרכיו הוא חסד ואמת כי בהם תתחזק נפשו בצרור החיים):

אמרו חז"ל כשם שיום הכפורים מכפר כך מיתת צדיקים מכפרת ולזאת כתבתי כאן מה שהוא לדעתי לאמיתו בעזרת ה':

בפרשת אחרי יש לדקדק הרבה. א) דמשונה פרשה זו מכל הפרשיות שכתורה שכתב תחלה באיזה יום ואחר כך מה שיקריבו כדאיתא בפרשת אמור ובפרשת פנחס בי"ד לחודש תקריבו וכן כולם וכאן כתב תחלה כל סדר העבודה ובסוף כתב בתודש השביעי ואיפכא הוי ליה לכתוב בחודש השביעי וגו'. (ב) כיון דסיים וכיפר הכהן אשר ימשח וגו' ממילא ידעינן שהוא דוקא בכהן גדול ואם כן למה תני וכפל כמה פעמים אהרן אהרן וכך הוה ליה לכתוב וידבר וגו' ויאמר וגו' על הכפרת, בחודש השביעי וגו' וכפר הכהן וגו' עד בגדי הקודש ואחר כך בזאת יבוא וגו' וכל הפרשה. ג) הא דפליגי בגמרא רבי ורבי אלעזר ב"ר שמעון חד אמר איל האמור כאן הוא האמור במוספין בפנחס ואם כן קשה למה כפל התורה לכתוב כאן האיל יותר משאר המוספין דלא הזכירו כאן. ד) בפסוק (ויקרא ט"ז, כ"ט) והיתה לכם לחוקת עולם ואחר כך כתיב (שם ט"ז, ל"ד) עוד הפעם והיתה זאת לכם לחוקת וגו' ולמה כפל הפסוק שתי פעמים. ה) בפסוק ראשון לא נאמר והיתה זאת לכם ובפסוק שני כתיב זאת לכם. ו) מה שכתב ויעש כאשר צוה ה' פירש רש"י כשהגיע יום הכפורים עשה וקשה מאי רבותא שקיים מצוות ה'. **ונראה לי על פי מה ששמעתי בשם מחותני הגאון החסיד מהר"א שדקדק מה שאמרו בגמרא (יומא דף ל"ב ע"א) הביאו רש"י על פסוק ובא אהרן ופירש רש"י כל הפרשה נאמרה על הסדר חוץ מפסוק זה עיין שם ברש"י וקשה וכי לא יכולה התורה לסדר הפסוקים כמו שסידרם רש"י. ורמב"ן דחק בזה ותירץ הוא ז"ל על פי מדרש רבה בפרשה זו פרשה כ"א א"ר יודן בר סימון צער גדול כו' ואל יבוא בכל עת יש עת ל"ב שנים ויש עת לשבעים שנים כו' אמר**

לו הקדוש ברוך הוא לא עת לשנה ולא ליי"ב שנים כו' אלא בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס רק שיכנס בסדר הזה עד כאן, נשמע מזה שדוקא שאר כהנים גדולים אסורים ליכנס לקודש קדשים אלא ביום הכפורים אבל אהרן היה מותר ליכנס בכל שעה ושעה רק שיכנס בסדר העבודה שנאמר בפרשה זו ולפי זה התורה דקדקה בסדר שהרי הטעם שאמרו בגמרא דקרא דובא אהרן הוא שלא כסדר דגמירי דחמש טבילות ועשר קדושין לכהן גדול ביום הכפורים ואי כסדר הכתוב לא משכחת אלא ג' (עיין ברש"י) וזה דוקא ביום הכפורים היה הלכה למשה מסיני דצריך ה' טבילות אבל כשירצה אהרן לעבוד בשאר ימות השנה לא גמירי הלכתא ואם כן באמת אינו אלא שלוש ועובד כסדר האמור בפרשה ואם כן הפסוק ובא אהרן נכתב כסדר משום אהרן בשאר ימות השנה עד כאן דברי הגאון ותורת אמת היתה בפיהו ושפתים ישק והנה מדרש הזה: עלם מבעל ידי משה סוף פרשת תצוה דאיתא שם כן אהרן היה נכנס בכל שעה לבית קדשי קדשים וכתב שהוא טעות סופר וצריך לומר בכל יום הכפורים וזה אינו דבאמת אהרן היה לו רשות ליכנס בכל שעה ולפי זה בפרשת תצוה דכתיב וכיפר אהרן אחת בשנה צריך לומר דרצה לומר אחת בשנה מחויב לכפר. ולפי זה מתורץ קושיא א' וב' דלכן לא התחיל בחודש השביעי שהרי פרשה זו נאמרה לאהרן והוא מותר ליכנס בכל שעה וגם קושיא ג' דלכך כתב כאן האיל משום אהרן בשאר ימות השנה דאז אין מקריב מוספין אלא דוקא ביום הכפורים מכל מקום צריך להקריב האיל. וגם קושיא ד' וה' דלכן לא נכתב והיה זאת לכם דמשמע דקאי אלמעלה ובאמת מכאן מתחיל פרשה אחרת דעד כאן היה מדבר באהרן בכל יום וכאן מתחיל ענין אחר דבחודש השביעי תענו ואז וכיפר הכהן וגו' ואחר כך סיים והיתה זאת לכם רצה לומר כל סדר העבודה הנאמר למעלה לחוקת עולם ומה שכתב שבת שבתון וגו' לחוקת עולם עוד הפעם נראה לי מדקרי ליה שבת הוה אמינא דועניתם רצה לומר בשאר ענויים חוץ מאכילה שהרי נקרא שבת ולכן כתב שבת וגו' ואפילו הכי ועניתם רצה לומר אפילו מאכילה ובזה מיושב מה שכתוב בסוף הפרשה ויעש אהרן שכתב רש"י להודיע זריזותו שעשה כן ביום הכפורים וקשה דאין זה זריזות ולפי זה אתי שפיר דכוונת הכתוב דתיכף כשאמר לו משה עשה כן באותו יום או למחר (ועל פי זה יש לתרץ קושיית המשנה למלך פרק ז' מהלכות כלי מקדש על מה שכתב הבית יוסף באורח חיים סימן קל"ג דאין מצוה במעלה עשן בכל השנה רק ביום הכפורים שהרי ביומא דף ג"ג אמרינן להדיא אין לי אלא ביום הכפורים בשאר ימות השנה מנין תלמוד לומר וכסה ענן הקטורת ועיין שם שדחק מאד ולפי הנזכר לעיל לא קשה מידי דרצה לומר כשנכנס אהרן בשאר ימות השנה חוץ מיום הכפורים):

במה אכף ואקדם לאחרון וראשון: שהחייני וקיימני לסיים חלק ראשון:

ילבין את חטאי האדם כשני: ויזכני להתחיל ולסיים חלק *שני:

ד ראש שס ה טור
ו שם טור ז ממד
ג ה פמט ח
ומגילה לה

הלילה שהתפלה שיתפלל באותן השעות על החורבן ועל הגלות רצויה: ג (ט) יראוי לכל ירא שמים
(ו) (י) שיהא מיצר ודואג על (יא) חורבן בה"מ: ד י"טוב מעט תחנונים (ח) [1] ככוונה מהרבות
(יב) בלא כוונה: ה י"טוב לומר (יג) (ט) פ' העקדה ופ' המן יועשרת הדברות * ופ' עולה ומנחה
(יד) (י) [ת] ושלמים (טו) וחטאת ואשם: הנה ודוקא צידי מותר לומר עשרת הדברות ככל יוס אזל אסור

שערי תשובה

באר היטב

עלינו מלכותו מהרה ע"ש: [1] ככוונה. ענה"ט ועין בשטח יעקב ח"צ
סי' מ"ד וצברי יוסף כחז שראוי לקבוע עם ללמוד בספרי מוסר כי כל
הגדול בו וקבלתי כי תלפין היתה"ר הוא חוכמה מוסר מאמרי חז"ל:
[2] ושלמים. ענה"ט הביא קושיות מהג"א דהא חטאת קודמת לעולה. ובספר
דעת קדושים כחז להחך דחטאת מלמד הכפרה בדם איכא נמי אכילת צמר
שכהנים אוכלים ובעלים מהכפרים ואמרו חז"ל צמן שנהמיק קיים מוצח

משניות קודם לכל דבר ועיי"ז וזכה לנשמה כי משנה אומיות נשמה.
ואם זכה לנכמת אמת עם ההיא מסוגלת מאוד: (ו) שיהא מילר. אבל
התפלה והתורה יהא בשמחה. קולת בלוה: (ח) ככוונה. ר"ל דמי
שיש לו אוגס ואינו יכול להאריך וממעט בתחנונים ואומרם ככוונה
נחשב לפני הקדוש ב"ה כמו אוחז שיש לו פנאי ומאריך בתחנונים
ככוונה. מ"ז וכ"כ יד אהרן. ועט"ז ובתשובת שבות יעקב ח"צ סי'
מ"ד. ועין וספיות י"ט במכתב אבות פרק ב' משנה ט"ו. כתוב בספר מקור חיים דה"ה בלימוד תורה נמי הדין כן וכ"כ בסולת בלוה:

(ט) פ' העקדה. קודם פרשת הקרנות. ויכול לאומרים פרשת העקדה ופרשת המן אפילו בשבת. ע"ת וכ"כ בעל שמי ידות וקולת בלוה
וכנה"ג ע"ש. וכחז הבחי פרשת לו שאין די באמירה אלא צביאור הפרשה ויכיר נפלאות ה'. וכן פירש מ"ש כל האומר תהלה לדוד ג"פ
ככל יוס מוצטע שהוא בן עה"ב: (י) ושלמים. ואחר עולה ושלמים יאמר פרשת נכסים כי אין זבח בלא נכסים אבל חטאת ואשם אין
טעון נכסים. והקשה המ"א למה כתב הב"י לומר עולה וכו' חטאת וכו' הלא קיי"ל חטאת קודם לעולה ומיישב. ומחוך מירוי העלה
כשיודע שנתחייב חטאת יאמר חטאת קודם ע"ש. ומדברי שאר פוסקים משמע דלעולם יאמר עולה קודם החטאת:

ביאור הלכה

משנה ברורה

מה שיוכל ודהמע"ה אמר הלא משאז"ז ד' אשנא ובתקומתך אלקוטע תכלית
שנאה שנאמרים וגו': * ופ' עולה. מחמתה ויקרא עד ואם מן האלף. ופרשה
מנחה מן ונפש עד חקריב וואם יש לו פנאי יקרא גם בפרשה זו מן וחת
מורת המנחה עד יקדש. (שמ"ח) וכאן יוסף פסוק וכל מנחה כהן כליל
תהיה. ופרשת שלמים מן ואם זבח שלמים עד ואם מן האלף ובפרשה זו מן

(יא) וחיבת בתמלה יהיה באתמלתא ורבה אמונתך עלי הפסק והוא
מן הכחוש חדשים לנכרים וגו' שהבט"ה מקיים אמונתו להחזיר נשמות
המופקדים בצוקר. וא"ל לזה נט"י ואף אם ידיו מטונפות כי אין
מוכר צוה הנוסח לא שם ולא כינוי ומ"מ ללמוד (יב) נראה דאסור
קודם שגטל ידיו וצלא"ה אסור קודם ברכת התורה ועין לעיל סוף
סק"ב: ג (ט) דאוי לכל וכו'. והמקובלים האריכו מאוד בגדול עמלת

האר"י ז"ל. וזמן חנות (יג) הוא תמיד באמצעות הלילה משם ככל מקום ואפילו בלילות הארוכות או הקצרות והוא י"ב שעות אחר חצי
היום והעת להתאזן על החורבן (יד) נכון יותר שיהיה קודם חנות מעט ומחנות ואילך יעסוק בתורה ובסוף הלילה (טו) יבקש לרכי
ו"א או שומרים לבוקר ואם הוא קרוב להנך החמה (טו) יאמר המזמורים לבי וידלג הקינות ואח"כ יאמר שומרים לבוקר. ואחר
התיקון שיעור משניות קודם לכל דבר ואם זכה לנכמת האמת עם ההיא מסוגלת מאוד. האחרונים קבלו משכבי עד קומי היינו משבועות
שאומרים שכי עד ט"ב שאומרים קומי א"ל לקום בלילה ו"א מט"ו בלב עד ט"ז באייר יקום והנהגים ע"פ קבלה קוברים שזריך לקום
תמיד. חבורה שנתחברו יחד לומר תיקון חנות צבור אין למועט ולדבר צרוב עם הדרת מלך. ועוד יומר שיאמרו אח התיקון צבא"י
משיאמרוהו בחדר הסמוך לו דכה"ג קדיש טפי וגם שיהיו מעשרה הראשונים. וזריך ציחוד להזהר מאוד מאוד משיחת חולין בניעורם
בלילה. ומי (יז) שאינו יכול להכירם קודם אור הבוקר מתחמת שהוא חלש בעצמו או שהוא יודע עצמו שאם יקום באשמורת יישן צעת
התפלה מוטב שאין כל הזרז ומ"מ (יח) יהיה זהיר מאוד לקום שעה ולפחות חצי שעה קודם קריאת השמש לצה"כ כדי שיהיה ויכל להכין
עצמו להתפלל בצבור ובנקיות: (י) שיהא מיצר. אבל התורה והתפלה (יע) יהיה בשמחה: (יא) חורבן בה"מ. כתב שלי"ה שכל סעודה
יאמר על נהרות בבל ובשבת (כ) וכן בימים שאין אומרים בהם מחנון יאמר שיר המעלות בשב"ד וגו'. והעיקר שידע מה קאמר (כא) ואחר
כונת הלך הן הדברים: ד (יב) בלא כונה. אבל אם המרצה כיון ג"כ המרצה טוב יותר. ואם הממעט (כב) יש לו אוגס ואינו יכול להאריך
או שהוא משער עצמו (כג) שאם יאריך לא יהיה יכול לכין וממעט בתחנונים ואומרם ככוונה נחשב לפני הש"י כמו אוחז שישי לו פנאי
ומאריך בתחנונים ככוונה וע"י שנינו אחד המרצה ואחד הממעט ובלבד שיכוין לבו לשמים. וכן (כד) לענין ת"ת הענין כן כי הכל תלוי
לפני הש"י אם עושה כל אשר צוהו לעשות. ומי שהוא צעל חורה ויש לו לב להבין וללמוד (כה) יכול למועט מלומר הרצה חנות ובקשות
הנדפסות בסידורים ועוד יותר שילמוד בתקומם. (כו) וזריך האדם לקבוע לו עם ללמוד ספרי מוסר ככל יוס ויוס אם מעט ואם הרצה
כי הגדול מחברו יצרו גדול הימנו. ותפלין היתה"ר הוא חוכמת מאמרי חז"ל: ד (יג) פרשת העקידה. (כז) קודם פרשת הקרנות. ויכול לומר
פרשת העקידה ופרשת המן אפילו בשבת. ואין די באמירה (כח) אלא שיצטונן מה שהוא אומר ויכיר נפלאות ד' וכן מה שאמרו בגמרא כל
האומר תהלה לדוד ג' פעמים ככל יוס מוצטע שהוא בן עה"ב ג"כ צאופן זה. ועטם לאמירת כ"ז (כט) כי פרשת עקידה כדי
לזכור זכות אבות ככל יוס וגם כדי להכניע יצרו כמו שמר יתק נפשו ופרשת המן כדי שיאמין שכל מוותיו צאין בהשגחה פרטיה
ובכחבי המרצה לא העדיף הממעט לא הספיר להורות שאין ריבוי ההשתדלות מועיל מאומה ואיכא צירושלמי ברוכות כל האומר פרשת
המן מוצטע לו שלא יתמעטו מוותיו ועשרת הדברות כדי שיוכר רצו יום מעמדו הר סיני ויתחוק אמונתו בה' ופרשת הקרנות דלאמרינן
במנחות זאת תורת החטאת כל העוסק בתורה חטאת כאלו הקריב חטאת וכו': (יד) ושלמים. וה"ה (ל) פרשת תודה דגם היא בכלל
שלמים. ואחר עולה ושלמים ומודה (לא) יאמר פרשת נכסים כי אין זבח בלא נכסים אבל חטאת ואשם אין טעון נכסים: (טו) וחטאת.
עין צמ"א שכחז דאם יודע שנתחייב חטאת יאמר פרשת חטאת קודם ומדברי שאר הפוסקים לא משמע כן:

קיימת חנות כי רבה היא וכבר נדפס בסידורים סדר ההנהגה ע"פ כתבי
מקום ואפילו בלילות הארוכות או הקצרות והוא י"ב שעות אחר חצי
היום והעת להתאזן על החורבן (יד) נכון יותר שיהיה קודם חנות מעט ומחנות ואילך יעסוק בתורה ובסוף הלילה (טו) יבקש לרכי
ו"א או שומרים לבוקר ואם הוא קרוב להנך החמה (טו) יאמר המזמורים לבי וידלג הקינות ואח"כ יאמר שומרים לבוקר. ואחר
התיקון שיעור משניות קודם לכל דבר ואם זכה לנכמת האמת עם ההיא מסוגלת מאוד. האחרונים קבלו משכבי עד קומי היינו משבועות
שאומרים שכי עד ט"ב שאומרים קומי א"ל לקום בלילה ו"א מט"ו בלב עד ט"ז באייר יקום והנהגים ע"פ קבלה קוברים שזריך לקום
תמיד. חבורה שנתחברו יחד לומר תיקון חנות צבור אין למועט ולדבר צרוב עם הדרת מלך. ועוד יומר שיאמרו אח התיקון צבא"י
משיאמרוהו בחדר הסמוך לו דכה"ג קדיש טפי וגם שיהיו מעשרה הראשונים. וזריך ציחוד להזהר מאוד מאוד משיחת חולין בניעורם
בלילה. ומי (יז) שאינו יכול להכירם קודם אור הבוקר מתחמת שהוא חלש בעצמו או שהוא יודע עצמו שאם יקום באשמורת יישן צעת
התפלה מוטב שאין כל הזרז ומ"מ (יח) יהיה זהיר מאוד לקום שעה ולפחות חצי שעה קודם קריאת השמש לצה"כ כדי שיהיה ויכל להכין
עצמו להתפלל בצבור ובנקיות: (י) שיהא מיצר. אבל התורה והתפלה (יע) יהיה בשמחה: (יא) חורבן בה"מ. כתב שלי"ה שכל סעודה
יאמר על נהרות בבל ובשבת (כ) וכן בימים שאין אומרים בהם מחנון יאמר שיר המעלות בשב"ד וגו'. והעיקר שידע מה קאמר (כא) ואחר
כונת הלך הן הדברים: ד (יב) בלא כונה. אבל אם המרצה כיון ג"כ המרצה טוב יותר. ואם הממעט (כב) יש לו אוגס ואינו יכול להאריך
או שהוא משער עצמו (כג) שאם יאריך לא יהיה יכול לכין וממעט בתחנונים ואומרם ככוונה נחשב לפני הש"י כמו אוחז שישי לו פנאי
ומאריך בתחנונים ככוונה וע"י שנינו אחד המרצה ואחד הממעט ובלבד שיכוין לבו לשמים. וכן (כד) לענין ת"ת הענין כן כי הכל תלוי
לפני הש"י אם עושה כל אשר צוהו לעשות. ומי שהוא צעל חורה ויש לו לב להבין וללמוד (כה) יכול למועט מלומר הרצה חנות ובקשות
הנדפסות בסידורים ועוד יותר שילמוד בתקומם. (כו) וזריך האדם לקבוע לו עם ללמוד ספרי מוסר ככל יוס ויוס אם מעט ואם הרצה
כי הגדול מחברו יצרו גדול הימנו. ותפלין היתה"ר הוא חוכמת מאמרי חז"ל: ד (יג) פרשת העקידה. (כז) קודם פרשת הקרנות. ויכול לומר
פרשת העקידה ופרשת המן אפילו בשבת. ואין די באמירה (כח) אלא שיצטונן מה שהוא אומר ויכיר נפלאות ד' וכן מה שאמרו בגמרא כל
האומר תהלה לדוד ג' פעמים ככל יוס מוצטע שהוא בן עה"ב ג"כ צאופן זה. ועטם לאמירת כ"ז (כט) כי פרשת עקידה כדי
לזכור זכות אבות ככל יוס וגם כדי להכניע יצרו כמו שמר יתק נפשו ופרשת המן כדי שיאמין שכל מוותיו צאין בהשגחה פרטיה
ובכחבי המרצה לא העדיף הממעט לא הספיר להורות שאין ריבוי ההשתדלות מועיל מאומה ואיכא צירושלמי ברוכות כל האומר פרשת
המן מוצטע לו שלא יתמעטו מוותיו ועשרת הדברות כדי שיוכר רצו יום מעמדו הר סיני ויתחוק אמונתו בה' ופרשת הקרנות דלאמרינן
במנחות זאת תורת החטאת כל העוסק בתורה חטאת כאלו הקריב חטאת וכו': (יד) ושלמים. וה"ה (ל) פרשת תודה דגם היא בכלל
שלמים. ואחר עולה ושלמים ומודה (לא) יאמר פרשת נכסים כי אין זבח בלא נכסים אבל חטאת ואשם אין טעון נכסים: (טו) וחטאת.
עין צמ"א שכחז דאם יודע שנתחייב חטאת יאמר פרשת חטאת קודם ומדברי שאר הפוסקים לא משמע כן:

שערי תשובה

שער הציצין

(יא) ש"ח: (יב) א"ז: (יג) ש"ח וארה"ח ושאר הרצה אחרונים דלא כמ"א: (יד) מ"מ וארה"ח: (טו) מ"א וארה"ח: (טז) ארה"ח והשאר הוא מנה"ט וש"ח:
(יז) א"ז ופמ"ג: (יח) ח"א: (יט) אחרונים: (כ) פמ"ג: (כא) מ"א: (כב) אחרונים וא"ז הגדול: (כג) ט"ו: (כד) צה"ט וא"ז: (כה) ל"ח וא"ז: (כו) צרכי
וח"א הנהגות ויהכ"פ ע"ש שכחז שהוא יומר חיוב מלימוד משניות: (כז) צה"ט: (כח) מ"א: (כט) ט"ו: (ל) יד אפרים: (לא) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) נראה דצ"ל אליהו רבה סק"ה.